

Hüpertooniatõbi

Arteriaalne hüpertensioon

iseseisev krooniline haigus, mis iseloomustub kliiniliselt arteriaalse vererõhu kestva tõusuga

kõrgenenud vererõhk $>90/140$ mmHg

25% populatsioonist hüpertensiivsed

Arteriaalse hüpertensiooni põhjused

1. Essentsiaalne hüpertensioon (hüpertooniatõbi)

2. Sekundaarne e sümptomaatiline hüpertensioon

a. nefrogeenne (renaalne):

- äge glomeerulonefriit
- kroonilised neeruhaigused
- polütsüstilised neerud
- reniini produtseerivad kasvajakud

b. vasorenaalne:

- neeruarteri stenoos
- neeruarteri fibromuskulaarne düsplaasia
- renaalne vaskuliit

c) endokriinne:

- neerupealiste hüperfunktsioon
- eksogeensed hormoonid
- feokromotsütoom
- akromegaalia
- hüpo- ja hüpertüreoidism
- rasedusega seotud

d) neurogeenne (tsentrogeenne):

- psühhogeenne
- intrakraniaalse rõhu tõus
- uneapnoe
- äge stress, sealh. kirurgiline operatsioon

e) kardiovaskulaarne:

- aordi koarktatsioon
- vaskuliidid
- aordi rigiidsus
- suurenenud südame löögimaht
- suurenenud veremaht

95% - essentsiaalne e. idiopaatiline arteriaalne hüpertensioon (hüpertooniatõbi)

- on iseseisev krooniline haigus, mis iseloomustub arteriaalse vererõhu pideva tõusuga

Essentsiaalne hüpertensioon kulu alusel:

- healoomuline (95%)
- maligne : RR > 120/200 mmHg (5%)

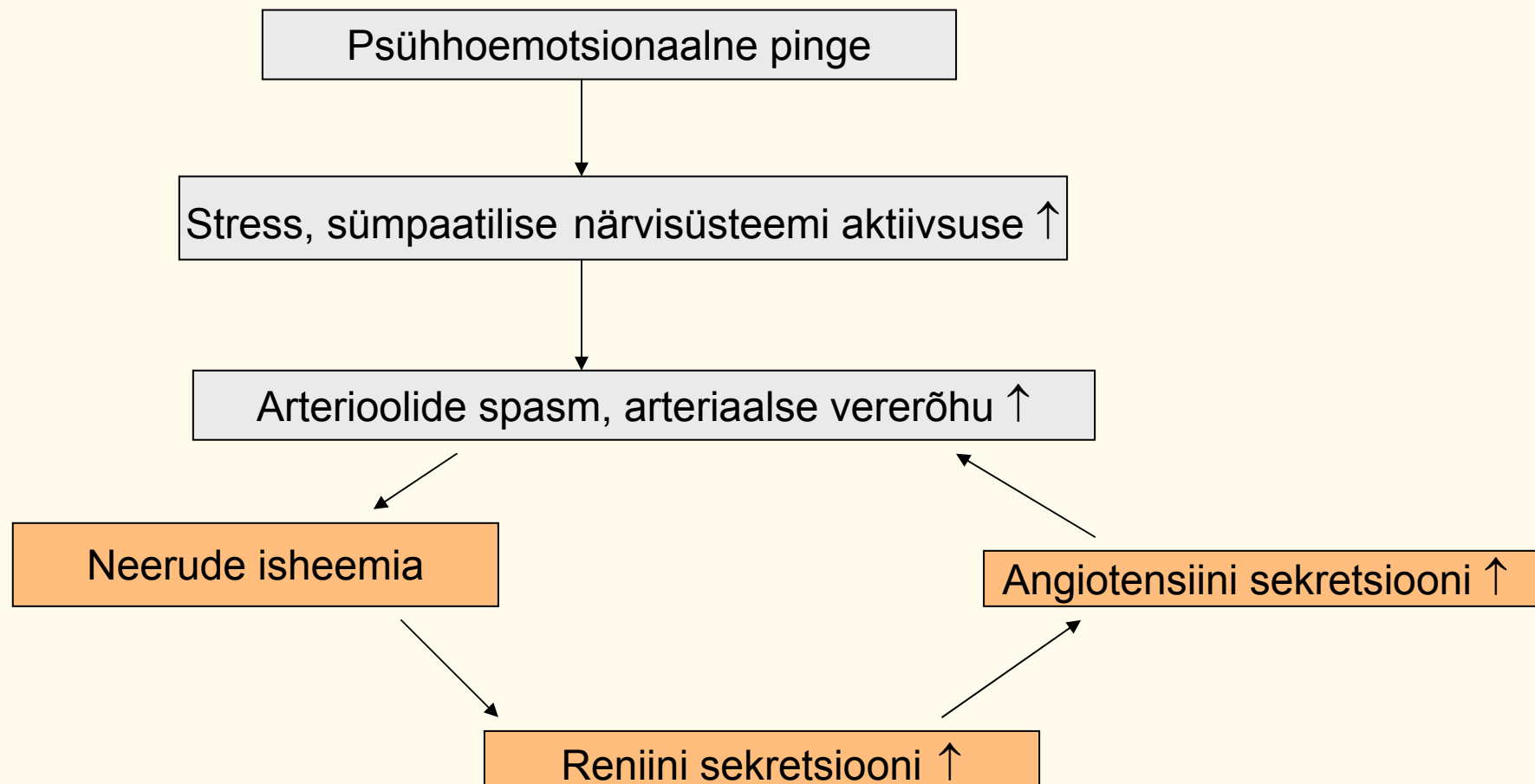
Essentsiaalse arteriaalse hüpertensiooni kujunemismehhanismid:

Multifaktoriaalne genees:

- geneetilised faktorid
- langenud Na-ekskretsioon
- vasokonstriksioon
- eksogeensed faktorid
  - ülemäärane NaCl tarbimine
  - toitumisharjumused: rasvtõbi
  - suitsetamine
  - stress
  - vähene füüsiline aktiivsus

Essentsiaalse arteriaalse hüpertensiooni patogenees:

Reflektoorsed ja humoraalsed mehhanismid, mis põhjustavad erinevates elundites arterioolide spasmi ja vererõhu tõusu

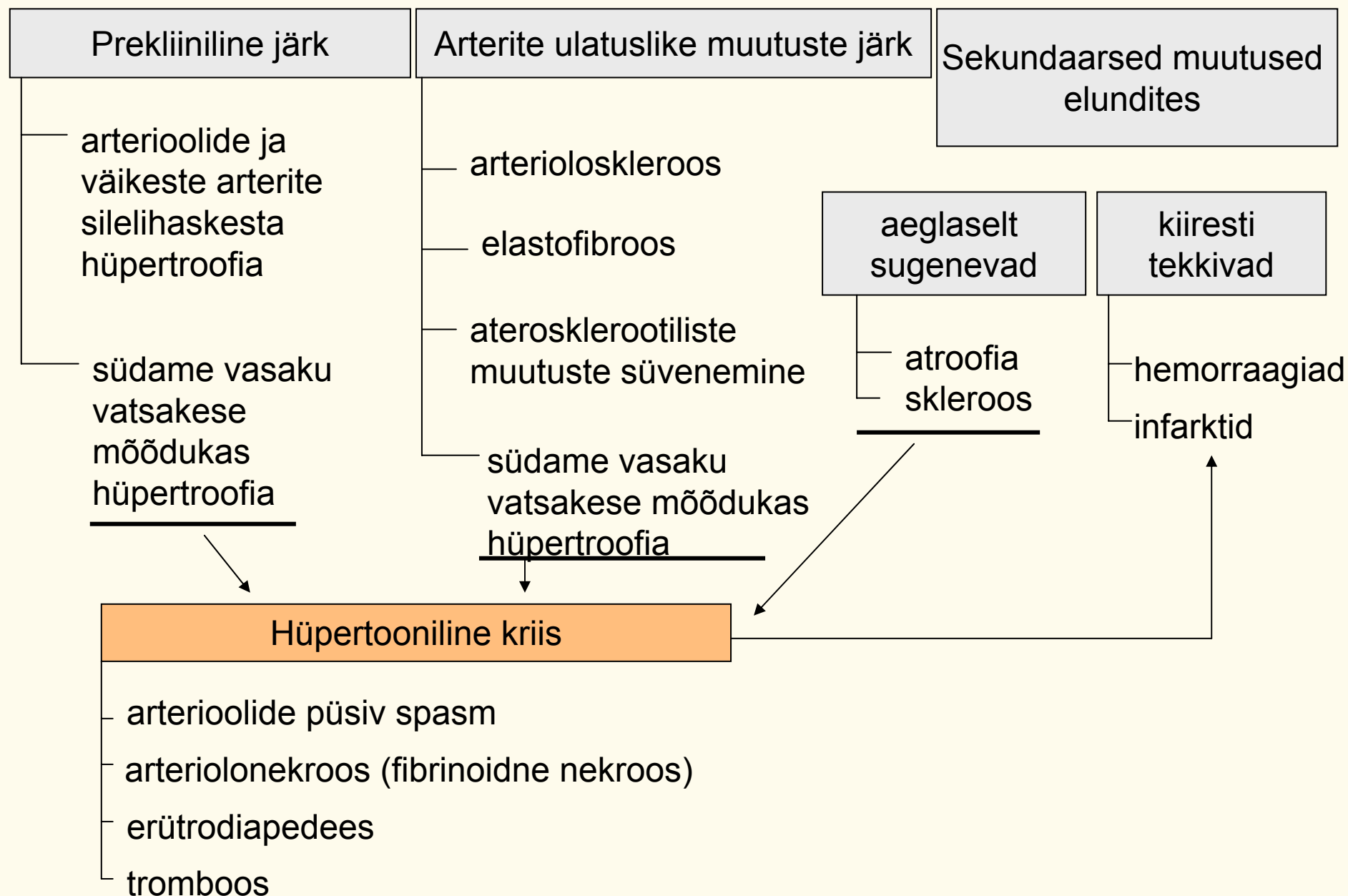

Essentsiaalse arteriaalse hüpertensiooni kulu 3 järku:

- 1) prekliiniline (“funktsionaalne”) järk
- 2) arterite ulatuslike muutuste järk
- 3) elundite sekundaarsete muutuste järk

Igas järgus võimalik hüpertoonilise kriisi kujunemine ja edasi maliigne kulg

Essentsiaalse arteriaalse hüpertensiooni morfogenees

Veresoontekahjustuse morfoloogia ah puhul

Hüpertensiivne arterioskleroos:

haarab perifeerseid elundite artereid – tsentripetaalne arterioskleroos (perifeerselt tsentraalsele);

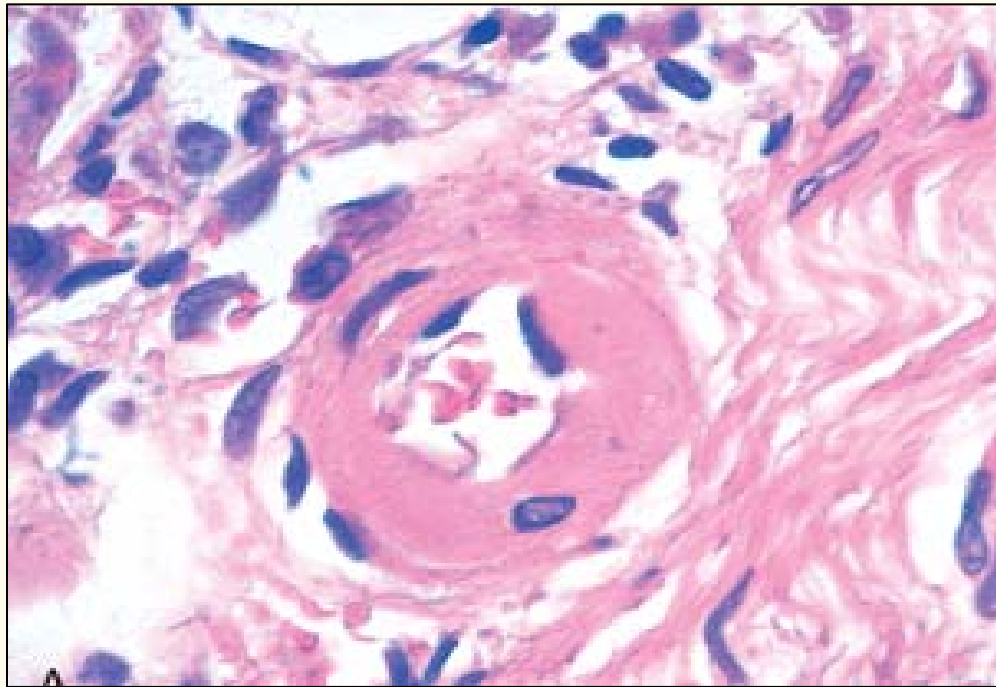
plasmavalkude kogunemine subendoteliaalses ruumis → fibroosi ja skleroosi induktsioon
kontsentriiline stenoos

maliigse hüpertensiooni korral: lisaks mukopolüsahhariidide kogunemine müotsüütide vahel → sibulakooretaoline arteri sein (arteriointimaalne fibroplaasia)

Hüpertensiivne arterioloskleroos:

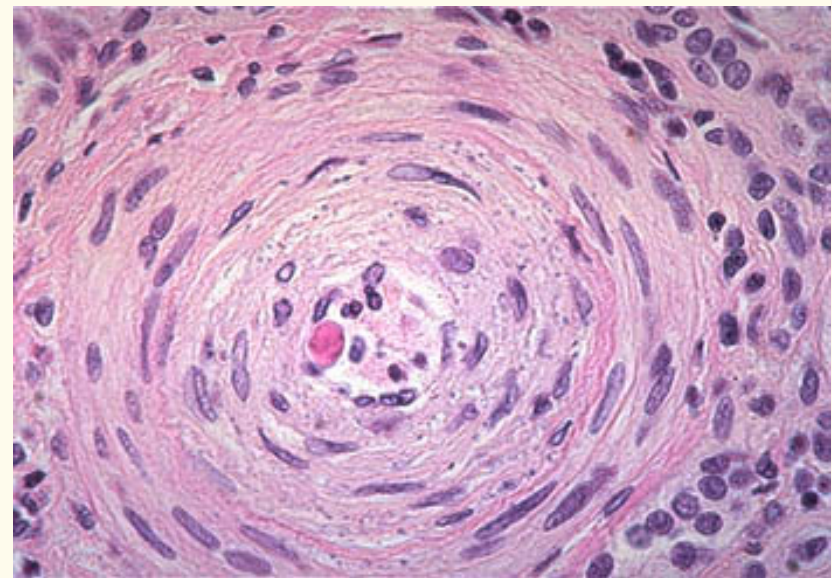
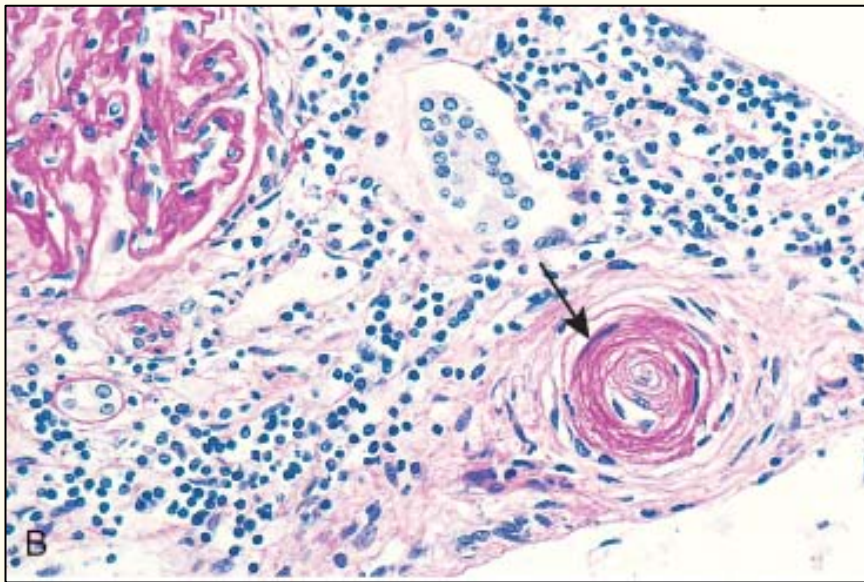
- hüaliinne arterioloskleroos:

vaskulaarse hüaliini kogunemine arterioolide seintes intima ja meediamüotsüütide vahel arteriolahüalinoos;
iseloomulik healoomulisele hüpertensioonile

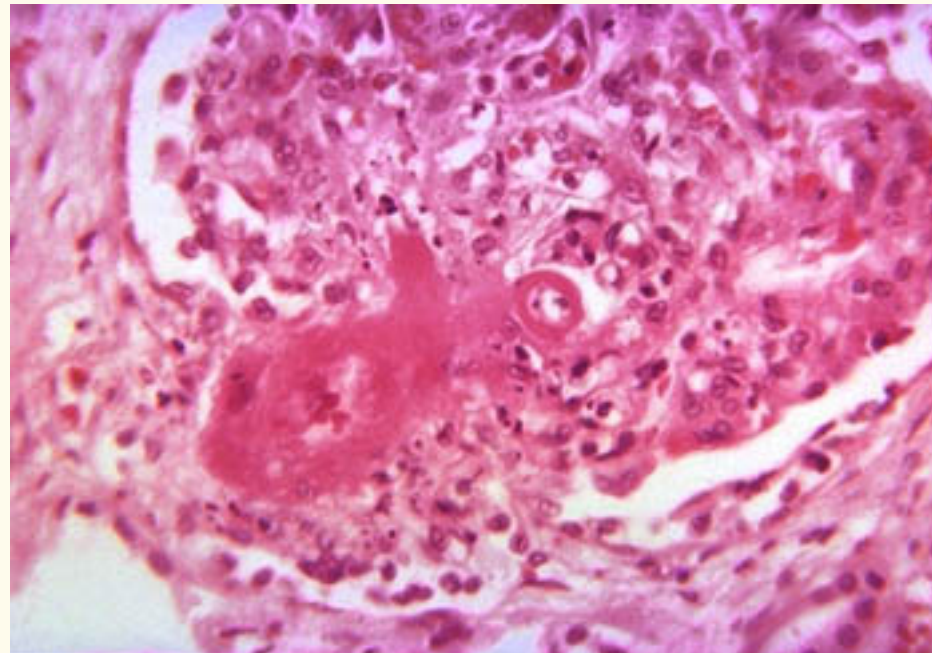
- hüperplastiline arteriolooskleroos

basaalmembraani reduplikatsioon ja kihistumine,
kiudude vahel meediamüotsüüdid ja kollageen -
sibulakooretaoline kontsentriiline ahenemine,
lisaks intima fibroos,
iseloomulik maliigsele hüpertensioonile

- arteriolonekroos

lisaks hüaliinile kujuneb arterioolide seintes
fibrinoidne nekroos (nekroosifibrinoid), iseloomulik
maliigsele hüpertensioonile ja hüpertensiivsele kriisile

Arteriaalse hüpertensiooni puhused muutused elundites:

Süda: - hüpertensiivne südamehaigus, mis iseloomustub südame vasaku vatsakese kontsentrilise hüpertroofiaga

Ventrikulaarset hüpertroofiat põhjustab pideva rõhu koormus vasaku vatsakese müokardile. Hüpertroofilise müokardi metaboolsed vajadused on suuremad kui normaalselt ja hüpertroofia süvenemisega suurenevad edasi, kuid südame võimalused nõudmisele vastata vähenevad, kuna hüpertroofiline müokard muutub jäigaks ja pinge seinas suureneb, diastoolne täitumine ja löögimaht vähenevad. Kapillaaride tihedus hüpertroofilises müokardis ei suurene piisavalt, et vastata müotsüütide ainevahetuse vajadusele, hapniku ja toitainete kättetoimetamise distantis suureneb. Lisaks krooniline hüpertensioon soodustab ateroskleroosi arengut.

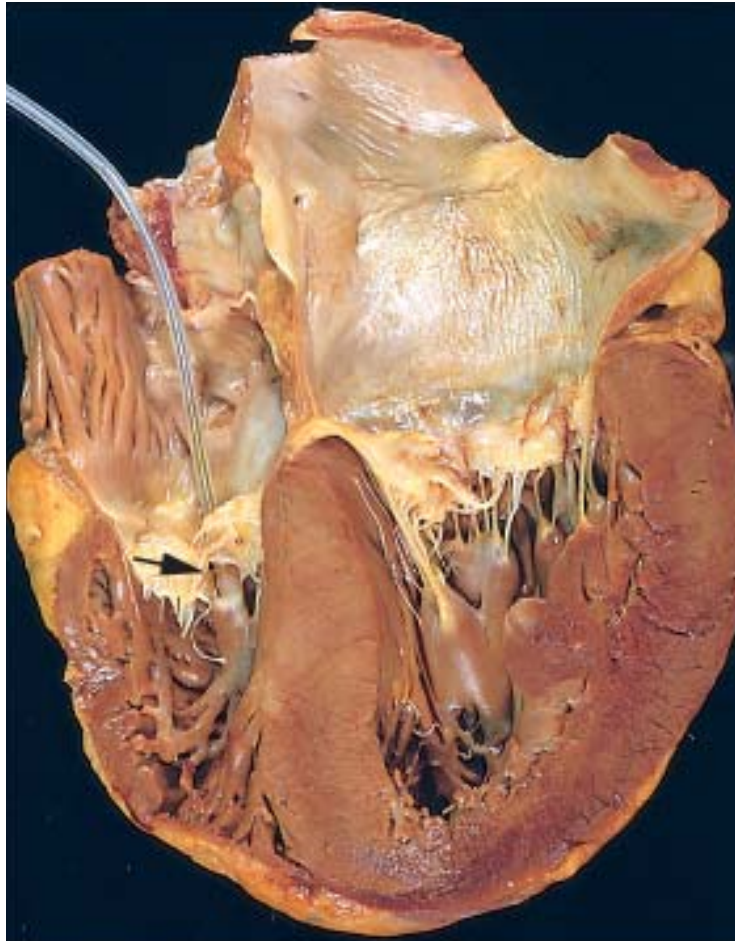
Kokkuvõttes, nimetatud erinevad muutused on hüpertroofilise müokardi isheemilise kahjustuse eelsoodumuseks, lõpptulemusena võib areneda südamepuudulikkus, müokardiinfarkt ja/või arütmiaid.

Morfoloogiliselt

Südame kaal ületab tavaliselt 450 g. Hüpertroofia tavaliselt haarab vatsakese seina sümmeetriliselt, tsirkumfleksselt, sellist südame kuju muutust nimetatakse kontsentriliseks hüpertroofiaks, vaba seina paksus ületab tihti 2 cm. Mõnikord, eriti pikaajaliste haigusjuhtude korral, hüpertroofia võib rohkem väljenduda septumi piirkonnas, sarnanedes hüpertroofilise kardiomüopaatiaga. Südamekambrite suurus on varases hüpertroooniatõve staadiumis normaalne, kauakestvatel juhtumitel esineb mõningane dilatatsioon. Vasaku vatsakese puudulikkuse progresseerudes võib samaaegselt areneda ka parema vatsakese hüpertroofia ja dilatatsioon. Enamikul juhtudest esineb ka pärgarterite kahjustus, mis on seotud müokardi muutusega. Mikroskoopiliselt südame lihaskiud on suurenenud, nende tuumad on suured, hüperkroomsed, täisnurksed (nurgelised). Tuumamuutused on tingitud arvatavasti tetraploidsest abortiivsest raku replikatsioonikatsesest.

Sageli lisanduvad isheemilised muutused nagu interstitsiaalne fibroos ja värsked või läbipõetud infarktid.

Arteriaalne hüpertensioon: südame vasaku vatsakese kontsentriiline hüpertroofia

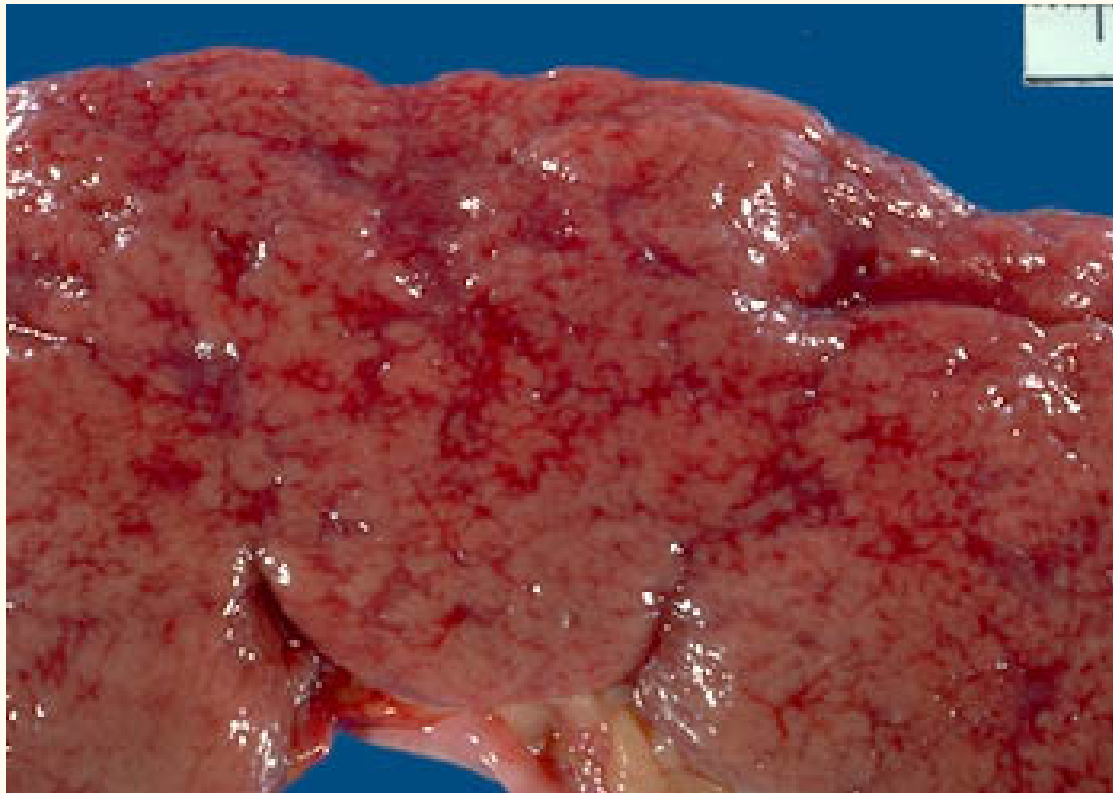

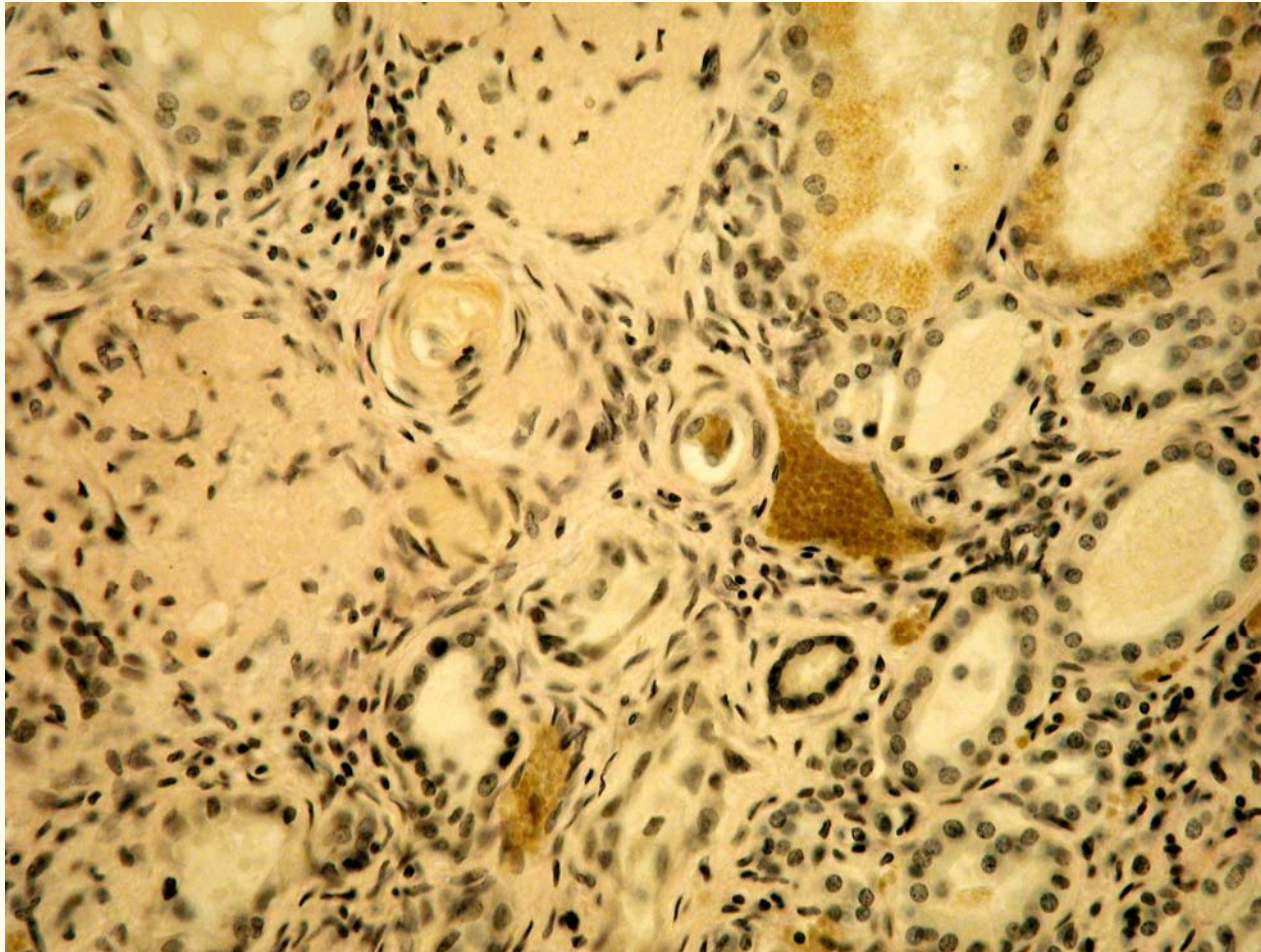
Neerud:

- ägedad: fibrinoidnekrootilised muutused arterioolides
äge neerupuudulikkus → *exitus letalis*
- kroonilised: arteriolosklerootiline kortsneer e. primaarne kortsneer → krooniline neerupuudulikkus → *exitus letalis*

- Riskifaktor:
- südame isheemiatõve (äge, krooniline) tekkeks
  - peaaju hemorraagiliste (verevalandus) ja isheemiliste (infarkt) insultide tekkeks

arteriolosklerootiline kortsneer

Arteriolsklerootiline nefroskleroos

Südamepuudulikkus

insufficiencia cordis

Patoloogiline seisund, mille korral süda ei jõua pumbata verd normaalse metabolismi korraldamise jaoks vajalikul hulgal.

- Äge ja krooniline südamepuudulikkus
- Vasaku ja parema südamepoole puudulikkus

Südame vasaku poole puudulikkuse põhjused:

- südame isheemiatõbi
- arteriaalne hüpertensioon
- aordi- ja mitraalklapikahjustused ja -rikked
- mitteisheemilised südamehaigused

Morfoloogia:

Süda: vastavalt põhihaigusele

Kopsud: pais kopsuvereringes → kopsuturse, hemorraagiline kopsuturse; hemosiderofaagid, alveolaarvaheseinte fibroos

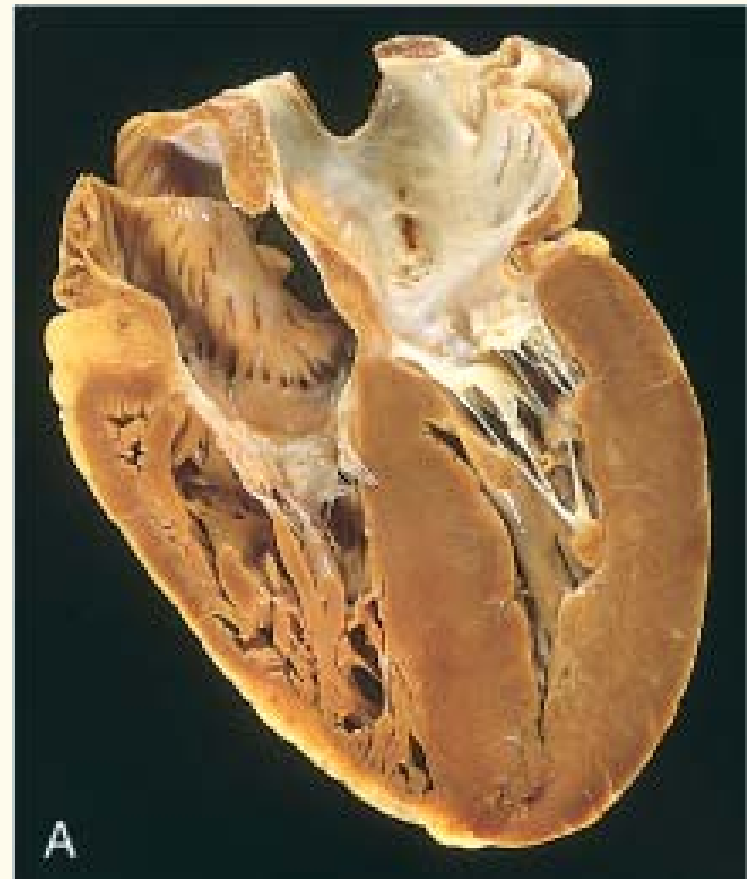
Peaaju: hüpoksiline entsefalopaatia

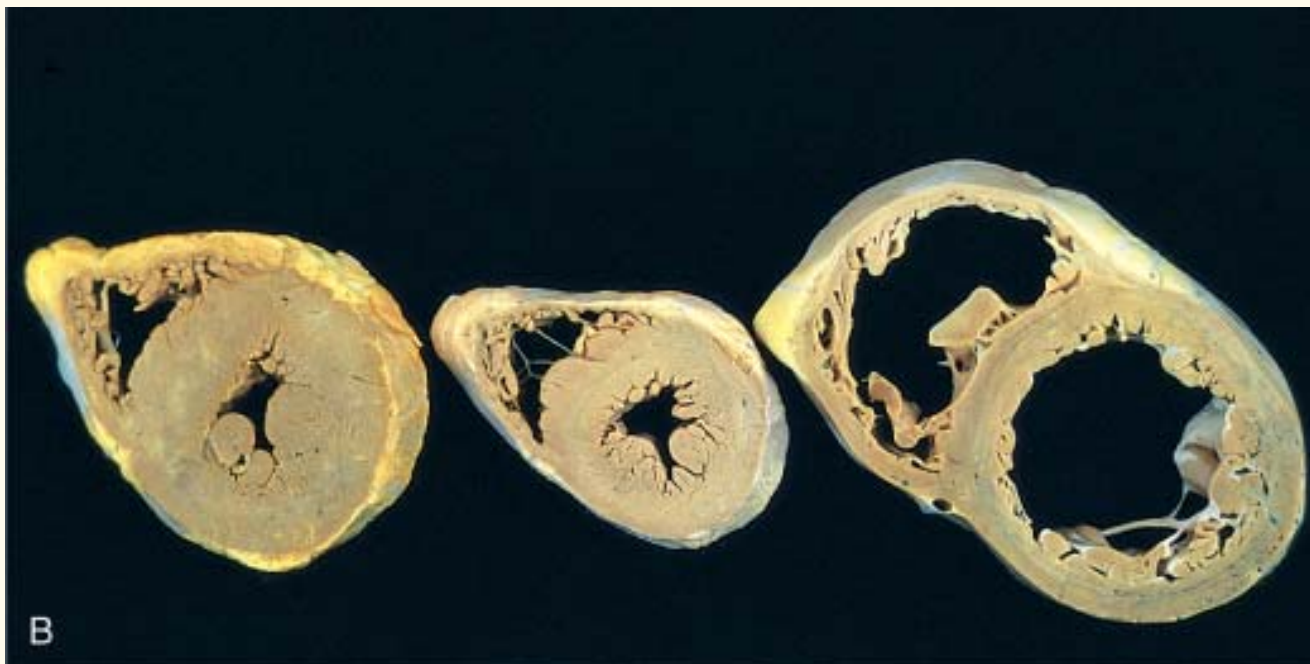
Neerud: vedeliku retentsioon, asoteemia

Kompensatoorsed mehhanismid südamepuudulikkuse korral

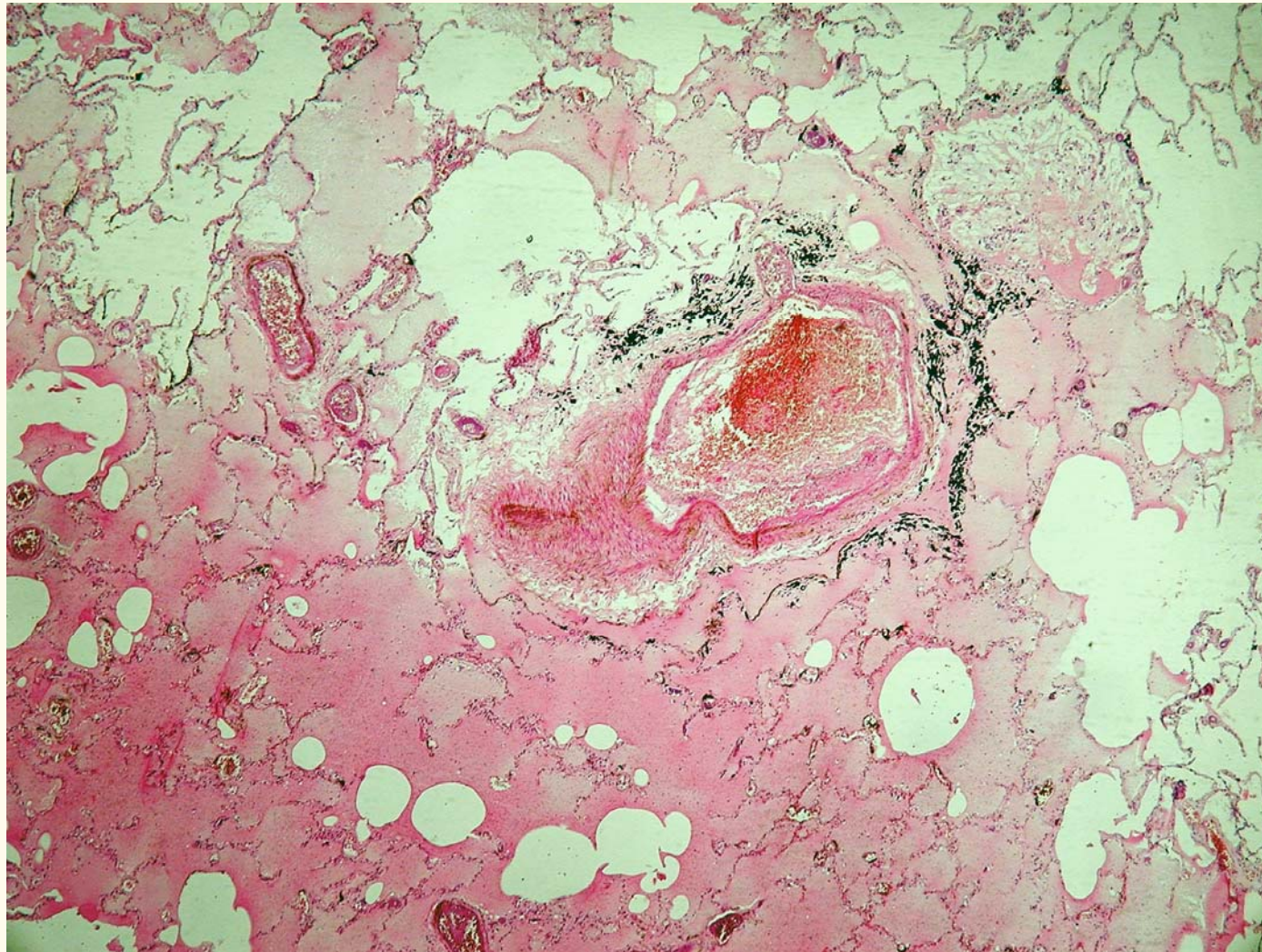
- Südamejõudluse tõus
- Südamevatsakeste dilatatsioon (müokardi väljavenitatus)
- Müokardi hüpertroofia
- Dekompensatsiooni korral areneb hüpoksia ja venoosne liigveresus

Vasaku vatsakese
hüpertroofia väljavoolu
obstruktsiooni tõttu

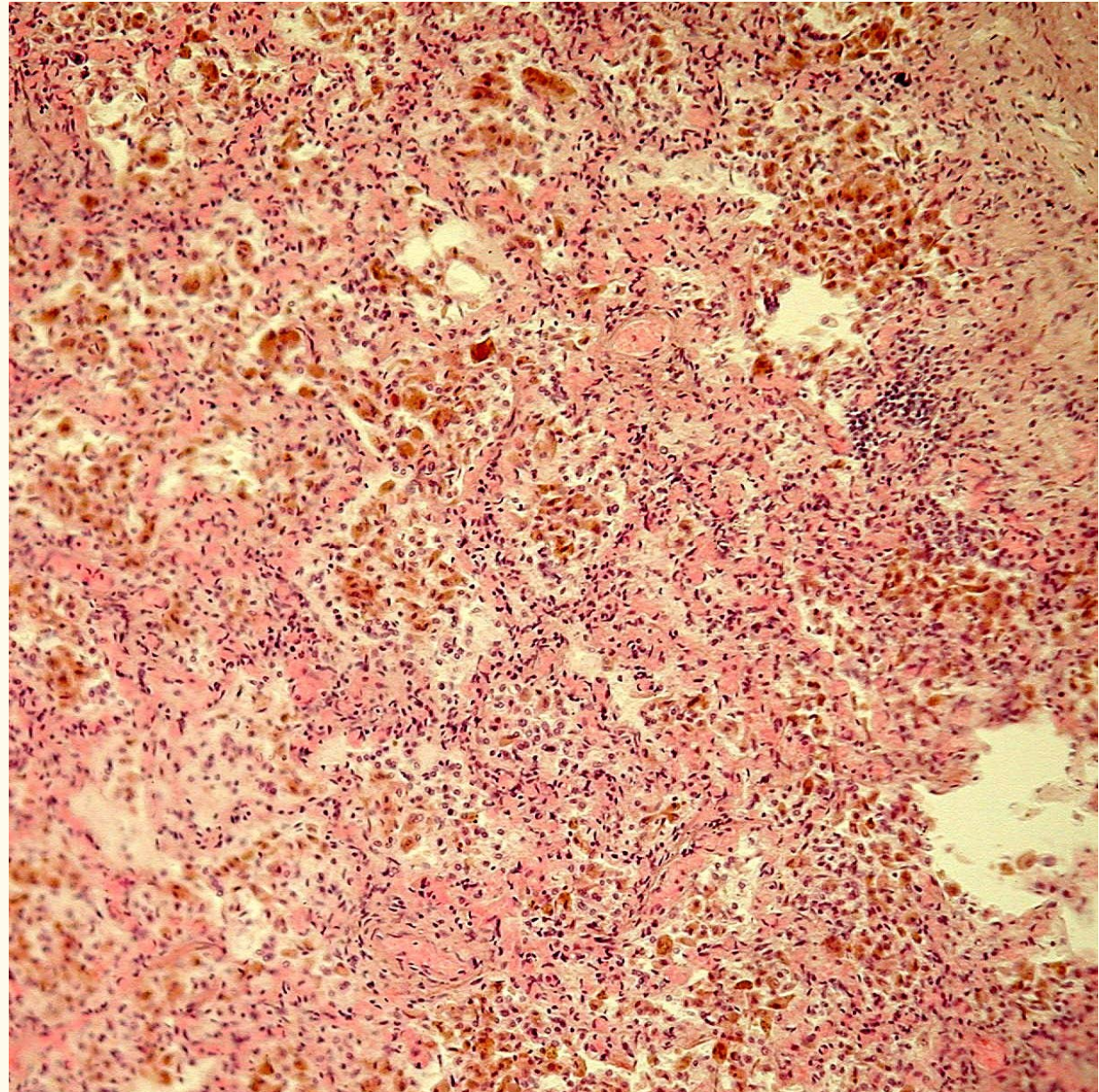

Südame konfiguratsiooni muutus vasaku vatsakese hüpertroofia korral ilma dilatatsioonita ja dilatatsiooniga, võrreldes normaalse südamega (keskel); kompensatoorselt hüpertrofeerunud süda (vasakul) on suurenenud massiga ja paksenenud vasaku vatsakese seinaga, kuid hüpertrofeerunud ja dilateerunud südameel (paremal) on mass suurenenud, seinapaksus aga normaalne.

Kopsuturse

Kopsu
krooniline
venoosne
hüperreemia

Südame parema poole puudulikkuse põhjused:

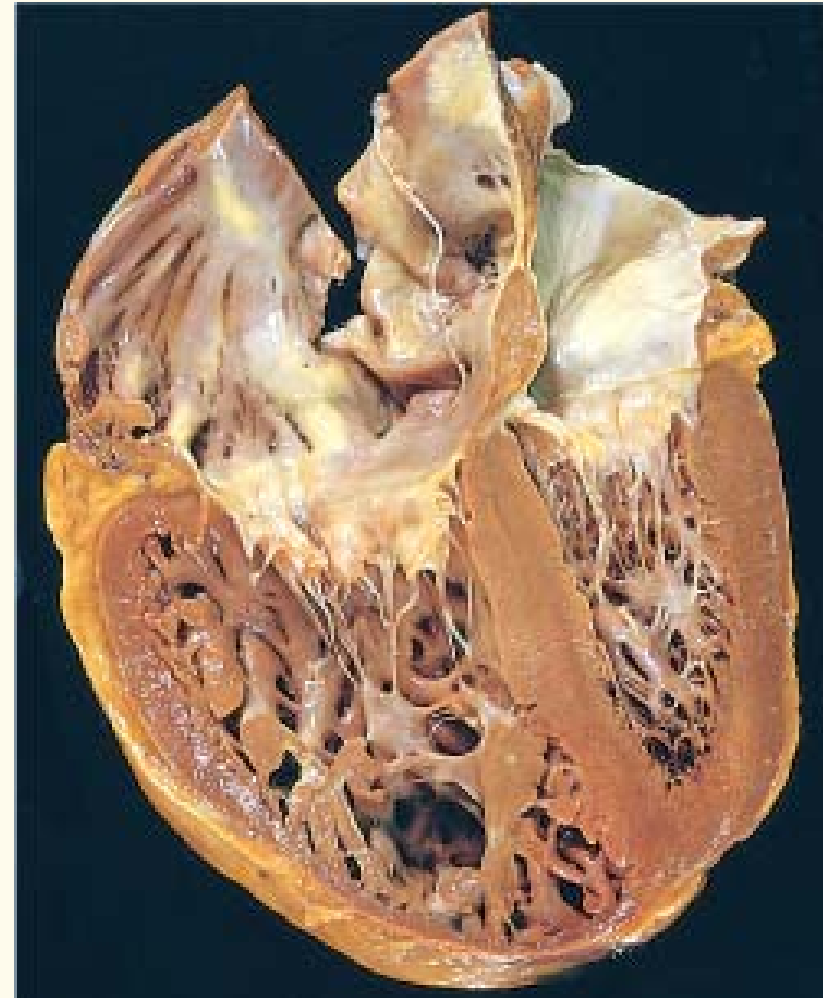
- südame vasaku poole sügav puudulikkus
- raskekujuline krooniline või äge pulmonaalhüpertensioon tingituna kroonilisest (kõige sagedamini krooniline obstruktiivne kopsuhaigus) või ägedast (eelkõige kopsuarterite emboolia) kopsupatoloogiast

Morfoloogia:

Süda:

- äge *cor pulmonale*: südame parema poole dilatatsioon ilma kompensatoorse hüpertroofiata
- krooniline *cor pulmonale*: südame parema vatsakese hüpertroofia ja dilatatsioon

Krooniline cor pulmonale
iseloomustub
märgatavalt laienenud ja
hüpertrofeerunud
parema vatsakesega,
mille sein on
paksenenud,
trabekulaarne. Vasaku
vatsakese kuju on
deformeerunud parema
vatsakese laienemise
tõttu.

Maks: kongestiivne hepatomegalia tingituna venoossest hüperemiast → muskaatmaks tsentraalveenide ja tsentrilobulaarsete sinusoidide laienemisega, tsentrilobulaarse nekroosi ja kroonilise puudulikkuse puhul tsentrilobulaarse fibroosi ja maksa kardiaalse skleroosiga

Põrn: kongestiivne splenomegalia

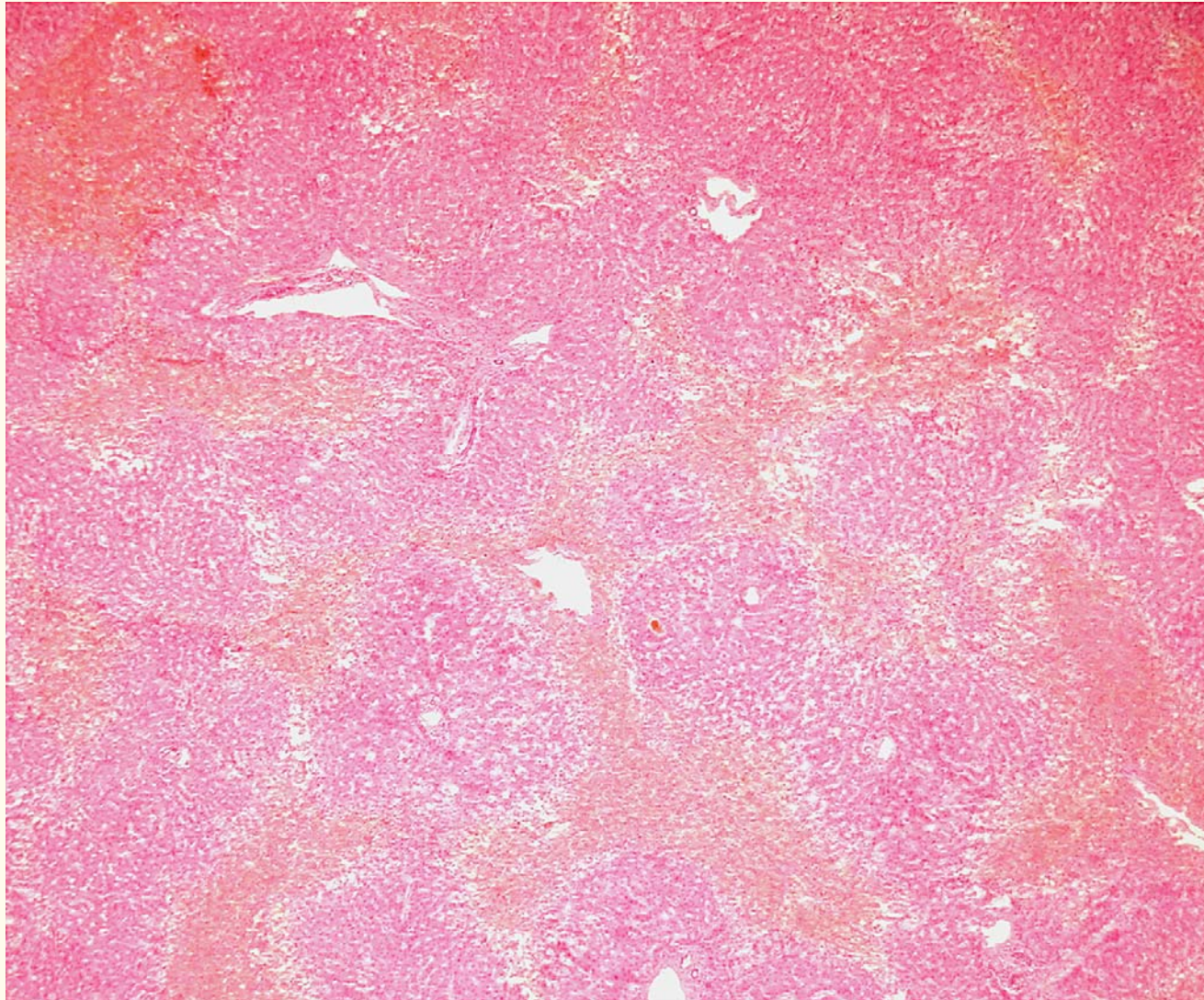
Peritoneaalruum: astsiit

Rindkereõõs ja perikardiõõs: hüdrotooraks ja hüdroperikard

Nahaalused koed: subkutaanne turse, lokaalne: labajalgade ja pretibiaalne; üldine: *anasarca*

Peaaju: hüpoksiline entsefalopaatia

Neerud: vedeliku retentsioon, perifeersed tursed, asoteemia

Maksa krooniline venoosne hüperemia

Ägeda ja kroonilise südamepuudulikkuse erinevused

Äge südamepuudulikkus tekib ootamatult, järsku

- ägeda isheemiatõve (südameinfarkti),
- kopsuarteri emboolia,
- maliigse hüpertensiooni või
- toksilise müokardiidi korral.

Tavaliselt domineerib vasaku südamepoole puudulikkus, mille tunnuseks on äge siseorganite hüpereemia ja kopsuturse. Kompensatoorsed muutused ei jõua välja kujuneda.

Tagajärjeks isheemilised kahjustused neerudes (tubulonekroos) ja ajus (hüpoksiline entsefalopaatia).

Krooniline südamepuudulikkus areneb järk-järgult

- kroonilise isheemiatõve,
- kestva arteriaalse hüpertensiooni,
- südamerikete,
- krooniliste müo- ja perikardiitide,
- kopsuhaiguste ja
- raske aneemia korral.

On aega kompensatoorsete mehhanismide ja vastavate morfoloogiliste muutuste väljaarenemiseks (hüpertroofia, dilatatsioon, krooniline venoosne hüpereemia)